ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ — ЗАПОРУКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

*Наукова доповідь на методологічному семінарі НАПН України
«Шляхи і механізми підвищення конкурентоспроможності
університетів України» 19 листопада 2020 р.*

<https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-13-5>

НІКОЛАЄНКО

Станіслав Миколайович

доктор педагогічних наук,
професор, дійсний член
(академік) НАПН України,
ректор Національного
університету біоресурсів і
природокористування
України, м. Київ, Україна

Анотація. Розкрито проблему конкурентоспроможності української вищої школи, що пов'язана з її якістю і здатністю своєчасно реагувати на всі глобальні виклики. Запропоновано необхідні кроки щодо підвищення якості української вищої освіти: зростання авторитетності університетів, випускників, забезпечення галузей економіки кваліфікованими кадрами, їх працевлаштування; взаємодія із бізнесом, ріст запитів на наукові розробки вчених, їх практичну реалізацію; організація сучасної бізнес-практики, створення навчально-наукових центрів; розвиток наукових досліджень і посилення їх впливу на освіту та науку в Україні і за її межами; широке запровадження онлайн-освіти, збільшення різноманітних курсів навчання, освіти дорослих, активізації міжнародної діяльності; підвищення якості освітнього процесу, запровадження сучасних освітніх технологій, «перевернутого» навчання; відродження української школи, підтримка творчих учнів; автономія університетів, їх структурних підрозділів, посилення ролі та відповідальності колективів кафедр, інститутів, факультетів, відокремлених підрозділів; формування у студентства здатності до постійного оновлення знань, рання профорієнтація, пошук талановитих студентів, ефективних методів мотивації студентів і викладачів, їх соціальний захист.

Ключові слова: університет; вища освіта; конкурентоспроможність; якість освіти.

Проблема конкурентоспроможності української вищої освіти напряду пов'язана з її якістю, здатністю своєчасно реагувати на всі глобальні виклики. *Мета діяльності вітчизняних закладів вищої освіти полягає у обов'язку академічного співтовариства служити розвитку країни, університети мають нести відповідальність за економічне, культурне і загальне благополуччя суспільства, конкурентоспроможної країни.*

На жаль, в Україні донині домінували інші підходи. Зокрема, донедавна як мета проголошувалась якість освітнього процесу, але після обрання курсу інтеграції в Європу, стало зрозуміло, що при цьому замовчувалося головне — соціально-економічний розвиток власної країни, благополуччя людей. Певно хтось скаже, що тут протиріччя немає. Але це не так! Особливо це стало очевидно під час світової пандемії, коли біль-

шість країн взялися «городити кожна свій город», дбати про власну країну. Ще більш прикрим є явище, коли іноземні держави через міжнародні організації, грантові програми активно втручаються в освітню і наукову політику нашої країни (чого вартує лише заява представництва ЄС щодо об'єктивної спроби Міністерства освіти і науки України змінити свою структуру), часто керуючись хибними ідеями і поглядами, запроваджуючи «новації», які шкодять вітчизняній освіті. Часом такі «реформи» безжалісно руйнують основи української освіти.

Тому сьогодні ми маємо твердо заявити, що українська освіта і наука мусять слугувати насамперед інтересам свого народу, діяти, як вимагає стратегія розвитку держави, а не ходити манівцями, до чого нас намагаються підштовхнути конкуренти зі Сходу чи Заходу.

Проблема якості вищої освіти є надто важливою і не випадково цілий V розділ нового Закону України «Про вищу освіту» (2014), а це 10 статей (16-25), присвячено цьому. Заглиблюючись у визначення терміну «якість вищої освіти» бачимо, що законодавець визначає його *як відповідність результатів навчання вимогам, встановленим стандартами освіти*. І все! А слід сказати, напевне, не тільки про відповідність стандартам, а і відповідність державній стратегії формування економіки знань, виховання патріота-громадянина...

Розуміння цих світоглядних речей дає змогу нам по-новому поглянути на стан української вищої освіти, її проблеми. Тож спробую застосувати саме такий підхід при розгляді зазначеної теми. Хоча таке бачення зовсім не означає, що ми хочемо відгородитись тином від світових тенденцій розвитку.

У сучасну концепцію міжнародної конкурентоспроможності університетів, розроблену відомим економістом Д. Салмі (2009), покладено ідею так званих *ключових факторів* становлення університету світового класу, до яких належить концентрація талантів, достатність ресурсів, ефективне управління.

Аналіз цих складових, масштаб змін суспільних відносин сформували низку факторів міжнародної конкурентоспроможності університетів:

- залучення найпродуктивніших щодо дослідницької діяльності професорів і викладачів, найталановитіших студентів, розбудова якісного академічного й культурного університетського середовища;

- здійснення проривних досліджень, які визнаються науковою спільнотою у світовому масштабі;
- можливості залучення державних фондів / грантів на дослідження, інвестування у розбудову інфраструктури освітнього і наукового процесів;
- тісний зв'язок наукових досліджень і викладання, сучасна система дистанційного навчання;
- підтримуюча роль держави, посилення автономії та диверсифікація ресурсної бази.

До речі, хотів би звернути увагу, що тут акцент міжнародні аналітики ставлять саме на університетах «дослідницьких», а в нас їхня діяльність заблокована і в цьому вбачається вплив певних деструктивних сил. На нашу думку, слід негайно визначитися з кількома дослідницькими університетами, при яких би запрацювали стартапи, з'явилася українська Кремнієва долина.

До *зовнішніх факторів*, які впливають на якість української вищої освіти, відносимо:

- загострення конкуренції з боку країн-сусідів (Польща, Росія, Румунія, Угорщина), пряме втручання міжнародних організацій у діяльність ЗВО, МОН України;
- політичні (ситуація на Сході, фактична війна з Росією);
- негативну демографію, деградацію українського села, сільської школи, різке зменшення населення України;
- вплив пандемії на руйнування міжнародних зв'язків, деформацію навчального процесу;
- правові — недосконалість законодавства, процесу вступу, зменшення державного замовлення, реорганізацію коледжів;
- відсутність у суспільства об'єктивної потреби в кваліфікованих кадрах, можливість збагатитись без використання знань;
- економічні (економічна криза, локдаун, зменшення ВВП) — бідність населення, зокрема студентства, залежність від зовнішніх запозичень;
- появу псевдонавчальних закладів.

До *внутрішніх факторів* належать:

- відсутність коштів для розвитку науки та інновацій, неефективна діяльність лабораторій, науково-дослідних господарств (НДГ), сучасних баз практик, слабкий зв'язок з бізнесом;
- недостатня мотивація, низька кваліфікація науково-педагогічних працівників, наявність нестатутних відносин;
- зниження рівня підготовки абітурієнтів, особливо вихідців із села, неефективна профорієнтація;

- слабкість маркетингової політики, недостатні зв'язки з роботодавцями, бізнесом, школами;
- недоліки в системі менеджменту університету — стиль керівництва, слабка орієнтація на новаторство, пасивність колективів і окремих керівників;
- недостатня єдність освітнього і наукового процесів, застарілість наукової і навчально-лабораторної бази.

Аналіз цих факторів примушує нас зосередитись на тих, що на нашу думку, є основними. Перш за все кидається у вічі, що університетську освіту весь час витискають на узбіччя прогресу. У суспільстві, засобах масової інформації, деяких владних структурах, на жаль, домінують підігріті ззовні думки про українську освіту як неякісну, відсталу. Зокрема, наголошується на великій кількості студентів, ЗВО, корупції, відсталості ректорів і професорів, неякісному навчанні тощо. Почути в засобах ЗМІ щось добре про якийсь університет, професора чи вченого стає рідкісним явищем.

Починаючи з 2014 р., під гаслом боротьби за якість знань університети весь час фактично позбавляються своїх автономних прав, зокрема, самостійно не відбирають абітурієнтів, навіть не можуть заповнити вільні бюджетні місця. Міністерство освіти і науки України втручається у вибір магістрів (єдиний вступний іспит). Зменшення стипендіального забезпечення не дає змоги підтримати талановитого студента. Відбувається бюрократизація процесу захисту дисертацій, отримання вчених звань. Неможливо вільно та своєчасно проводити фінансові операції. Крім того, державне фінансування вищої освіти є недостатнім, адже на освіту виділяється ледь більше 6 % від ВВП, а вища освіта отримує лише кошти на заробітну плату і частково комунальні послуги, дещо на науку.

Все це призводить до призупинення розвитку університетського життя. Чого варте лише запровадження так званого формульного підходу для визначення фінансування ЗВО. Добра ніби ідея реформувати економічні відносини у вищій школі призвела фактично до «грабунку» педуніверситетів, як підсумок була використана Міністерством фінансів України для обмеження фінансування вищої школи.

Широкий конкурс при вступі, запровадження єдиного вступного іспиту в магістратурі, відсутність об'єктивного державного замовлення, зв'язані фінансовими путями руки (тендери,

обмеження витрат до 50 тис. грн тощо) призводять до поступового вгасання економічного життя, звички жити без обладнання, досліджень, наукового пошуку...

При цьому світові тенденції навпаки свідчать, що передові країни не згортають підтримку університетів, а стимулюють інтенсивний розвиток вищої освіти, практично переходять від освіти елітарної до освіти масової та якісної. Як зазначають М. Кроу та В. Дебарс (2017), орієнтація провідних американських університетів на навчання винятково еліти, обдарованих дітей, вичерпала себе. Ці автори стверджують, що нові глобальні виклики, розвиток сучасних інформаційних і біотехнологій, штучний інтелект вимагають залучення до навчання різних верств населення. *У всьому світі іде битва за таланти*. Молодь зі шкільними середніми оцінками, із різних соціальних прошарків, потрапляючи в умови дослідницького університету, набирає необхідного фаху, стає носієм усього нового і передового. Від цього виграє у підсумку країна, зокрема США.

В Україні домінують протилежні тенденції. Ми втрачаємо студентів. Нині в нас уже нараховується близько 314 студентів на 10 тис. населення, що майже вдвічі менше, ніж у США, Японії, Росії, європейських країнах. За рахунок бюджету вищу освіту в Україні здобуває не більше третини молоді певної вікової категорії. А якщо проаналізувати динаміку вступу на перший курс бакалаврату за останні п'ять років, то державне замовлення зменшилося майже вдвічі — з 114,0 тис. осіб у 2014 р. до 68,6 тис. осіб у 2018 р. До речі, в 2007 р. державне замовлення сягало 152 тис. місць!

Не витримує критики теза про велику кількість університетів в Україні. Країни, які входять до Великої двадцятки, зокрема США, Канада, Франція, Японія, Росія мають меншу кількість населення на один ЗВО. Наприклад, в Україні один ЗВО припадає на 146,2 тис. осіб, а в США — на 98,6 тис. осіб, Франції — на 116,9 тис. осіб. Хоча в Китаї ця цифра перевищує 500 тис. осіб на один університет.

Варто скасувати втручання Міністерства освіти і науки України при вступі в магістратуру — зовнішнє оцінювання на всі спеціальності; внести відповідні зміни до Закону України «Про вищу освіту» (2014) та відмовитися або серйозно вдосконалити так званий «широкий конкурс» при вступі. Слід на державному рівні чітко визначити державне замовлення залежно від потреб економіки,

обмежити кількість поданих заяв до трьох, не руйнувати ступеневу освіту для випускників коледжів, зберегти механізм ЗНО при вступі на місця державного замовлення, при цьому при вступі на контрактну форму навчання передбачити конкурсний відбір ЗВО для тих абітурієнтів, у кого є стаж.

Перед університетською спільнотою сьогодні постають важливі завдання: змінювати профорієнтаційну маркетингову політику, йти до абітурієнта, працювати з бізнесом, розвивати дистанційну освіту, залучати до навчання дорослих, сповна використовувати свій потенціал. Потрібні рішучі зміни всієї системи профорієнтації: починаючи з 7-8 класів, розвивати систему ліцеїв, науково-консультаційних центрів, гуртків тощо.

Оскільки технології невпинно змінюються, університети мають вибудовувати таку стратегію взаємодії з виробництвом і бізнесом, щоб не відстати від життя. Слід добиватись органічного злиття зі своєю галуззю, щоб не лише встигнути за змінами, а ще й спробувати йти попереду них.

Аналіз свідчить, що фінансування наукових досліджень є мізерним і становить у бюджетних університетах близько 1 %, чого явно недостатньо. Між тим, Законом України «Про вищу освіту» (2014) визначено, що національний заклад вищої освіти має право отримувати на пріоритетних засадах кошти для провадження наукової і науково-технічної діяльності, проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень, виконання наукових програм, проєктів державного значення в обсязі не менш як 10 % від коштів, що виділяються на його утримання. При цьому дослідницькі ЗВО мають отримувати базове фінансування за окремою бюджетною програмою Державного бюджету України на провадження наукової діяльності в обсязі не менш як 25 % коштів, що передбачаються на його утримання, для проведення наукових досліджень, підтримки та розвитку їхньої матеріально-технічної бази. Бачимо явну невідповідність (Державна служба статистики України, 2018; Державний бюджет України, 2020). Посилання на те, що йде війна, не витримує критики. Як же долати агресора без наукових досліджень?

Для повної характеристики порівняймо фінансування закладів вищої освіти в Україні та світі. Загальні витрати з державного бюджету на вищу школу в Україні (МОН України) у 2020 р. становлять 22,4 млрд грн, тобто 796 млн дол. А бюджет лише одного Гарвардського університету —

36,7 млрд дол., Університету штату Айова — 1,4 млрд дол., Варшавського університету наук про життя — 137 млн дол., Національного університету біоресурсів і природокористування України — 52 млн дол.

Світові тенденції свідчать, що попри всі динамічні зміни, у центрі системи *якісної освіти все таки залишиться високопрофесійний викладач*, здатний допомогти сформувати студенту його траєкторію розвитку. Підтримка педагога, вченого, створення умов для успішної діяльності, розвитку талантів — одне із основних завдань підвищення якості вищої школи України. Забезпечення інформацією, необхідним обладнанням, елементарними побутовими умовами, гідною заробітною платою — обов'язок держави і керівництва університетів.

Щоб глибше зрозуміти, які чинники впливають на мотивацію до праці викладачів, проаналізуємо динаміку росту заробітної плати науково-педагогічних працівників в Україні за останні п'ять років і порівняймо її з оплатою праці вчителів. У 2005-2010 р. викладач ЗВО отримував удвічі більшу зарплату за вчителя, а сьогодні ця різниця ледь сягає 30 %.

Середня зарплата професорів в Україні становить приблизно 450 дол. США на місяць. Водночас заробітна плата викладачів у США — 11,0 тис. дол., Німеччині — 6,2 тис. дол., Польщі — 1,2 тис. дол., Китаї — 1,5 тис. дол., тобто у десятикратний раз вища.

У ухваленому 25 травня 2018 р. Паризькому комюніке — конференції міністрів освіти Європи (ЕНЕА, 2018), стверджується, що протягом наступ-

них двох десятиліть *підвищення якості освіти, її відповідності потребам суспільства буде основою для розвитку всієї системи*. Особлива увага приділяється цифровому та змішаному навчанню, дигіталізації всього освітнього процесу.

На міжнародному Всесвітньому економічному форумі в 2020 р. (World Economic Forum, 2020) були сформовані вимоги до навичок майбутніх фахівців. Як бачимо, ці навички динамічно змінювалися роками і досягнути університетам їх буде не просто (рис. 1).

	2015	2020	2025
1	Комплексне розв'язання проблем	Комплексне розв'язання проблем	Аналітичне мислення та інноваційність
2	Координація дій з іншими	Критичне мислення	Активне навчання та стратегії навчання
3	Управління людьми	Креативність	Розв'язання складних проблем
4	Критичне мислення	Управління людьми	Критичне мислення та аналіз
5	Взаємодія, ведення перемовин	Координація дій з іншими	Креативність, оригінальність та ініціативність
6	Контроль якості	Емоційний інтелект	Лідерство та соціальний вплив
7	Сервіс-орієнтування	Складання суджень і ухвалення рішень	Використання технологій, моніторинг та контроль
8	Складання суджень і ухвалення рішень	Сервіс-орієнтування	Створення технологій та програмування
9	Активне слухання	Взаємодія, ведення перемовин	Витривалість, стресостійкість та гнучкість
10	Креативність	Когнітивна гнучкість	Логічна аргументація, розв'язування проблем та формування ідей

Рис. 1. Загальні навички, які необхідні для роботи майбутнім фахівцям

Нагадаємо, що транснаціональні компанії світу (Apple, Sony та ін.) ініціювали підготовку доповіді, присвячену розвитку вищої освіти (NMC Horizon Report: 2017 Higher Education Edition) (Adams Becker et al., 2017). Розробники доповіді виділили

різнотрокові групи трендів розвитку — один-два роки; три-п'ять років і довгострокові — більше п'яти років. Так, на першому етапі автори проекту прогнозують активний розвиток нових форм змішаного навчання, які поєднують очне навчання та онлайн-освіту, говорять про «перевернуте» навчання, коли студент самостійно вивчає матеріал, а потім уже обговорює його із викладачем (Adams Becker et al., 2017; Кремень, 2018).

Середньострокова програма передбачає більшу увагу до інструментів оцінки результатів

навчання. На зміну класичним лекціям приходять активна взаємодія студентів не тільки з викладачами, а й бізнесом і роботодавцями (Adams Becker et al., 2017; Кремень, 2018). Тут можна говорити і про дуальну освіту.

У довгостроковій перспективі очікується, що університети стають своєрідними інноваційними центрами, коли освітній процес переплітається із розробкою нових технологій та інновацій. У навчальний процес усе більше приходять критичне мислення, орієнтація на розв'язання конкретних проблем галузі, групову та проектну діяльність, запровадження унікальних навчальних траєкторій кожного студента (Adams Becker et al., 2017; Кремень, 2018). Прийнятною для України могла б бути удосконалена Каліфорнійська модель класифікації закладів вищої освіти.

Я спробував описати можливий напрям змін. Але на практиці часто буває не так. Через консерватизм частини науково-педагогічних працівників, їхнє небажання змінюватись, йти в ногу з часом, відсталість матеріально-технічної бази наша освіта, на жаль, стрімко втрачає свої позиції. Молодь все більше вибирає іноземні ЗВО. Більше 80 тис. українців нині навчаються за кордоном, особливо тут активно працюють наші сусіди — Польща, Росія, Угорщина, Словаччина та увесь Євросоюз.

На думку багатьох лідерів бізнесу, університетської освіти, новаторів, традиційна взаємодія зі студентством «лектор-аудиторія» поступово старіє і потребує змін та вдосконалення. Великої конкурентності набуває дистанційне навчання, онлайн-освіта, які швидко замінюють традиційну заочну форму навчання, впевнено йдуть і на стаціонар. Ми бачимо, що деякі студенти, особливо якщо вони вже працюють, можуть самі поділитись знаннями із викладачами. У майбутньому частину нових знань студенти будуть засвоювати самостійно, а решту опрацьовувати з викладачем-лектором, який допоможе розібратися із усіма труднощами, сформувати індивідуальну траєкторію навчання.

На весь зріст перед університетами постало завдання — через постійний науковий пошук, зв'язки з бізнесом, закордонними партнерами оновлювати зміст освітнього процесу, програм, спеціальностей, працювати на випередження. Адже за оцінками вчених Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України (Черенько, 2020) більшість абітурієнтів підуть на навчання в ті університети, що дають найсучас-

ніші, нові знання. В іншому разі діти і їхні батьки будуть обирати навчання або за кордоном, або абсолютно новий сегмент освіти, який дасть їм можливість успішно працевлаштуватися, навіть і без диплома про освіту! Отже, ми можемо стати свідками швидкого зникнення багатьох університетів. Залишаться лише ті, хто йде в ногу з часом, працює на випередження.

Беручи до уваги стан системи вищої освіти України, розуміючи важливість викликів у глобальному, геополітичному та національному вимірі, вважаємо, що слід *здійснити такі кроки*:

1) уряду потрібно визначати необхідний обсяг базового фінансування, поступово переходити від фінансування державного замовлення до реалізації конституційного права громадян на вищу освіту;

2) модернізувати освітню галузь на прогностичних засадах з урахуванням демографічної ситуації, тенденцій розвитку національної і світової економіки, потреб ринку праці, поєднуючи прогресивні ідеї міжнародного виміру з національними цінностями та інтересами;

3) усунути втручання МОН України під час вступу в магістратуру;

4) внести відповідні зміни до Закону України «Про вищу освіту» та вдосконалити «широкий конкурс» під час вступу, розробити механізми фіксованого обсягу державного замовлення залежно від потреб економіки;

5) вдосконалити механізм прийому до закладів вищої освіти, зберігши механізм ЗНО під час вступу на місця державного замовлення, при цьому вступ на контрактну форму передбачити шляхом конкурсного відбору ЗВО;

6) передбачити спеціальний механізм вступу до університетів відповідно до Закону України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві», шляхом уведення до чинного законодавства для дітей із сільської місцевості відповідних квот на певні спеціальності на рівні не нижче 30 %;

7) враховувати у формулі розрахунку бюджетного фінансування відмінності між закладами вищої освіти. Розробити формулу фінансування, яка враховує індекс інфляції, підвищення комунальних тарифів, постійне зростання цін на товари і послуги впродовж бюджетного року;

8) створити систему залучення викладачів до роботи на передових підприємствах, у навчально-

наукових центрах, що сприятиме їх професійному розвитку з урахуванням запитів стейкхолдерів та забезпечить інтеграцію із соціальною практикою;

9) визнати одним із пріоритетних завдань підтримку педагога, вченого, аспіранта, створення умов для успішної їх діяльності, розвитку талантів як важливого чинника підвищення якості системи освіти України. Дозволити ЗВО використовувати власні ресурси для будівництва житла;

10) продовжити активну міжнародну співпрацю, запропонувати заходи щодо поглиблення знань викладачами і студентами іноземних мов, міжнародних правил і стандартів;

11) для реалізації принципу «навчання протягом усього життя» реформувати діяльність Національної і національних галузевих академій наук України, зблизити їх з університетами, переглянути традиційні форми і методи організації навчання, суттєво поліпшити роботу над змістом освіти, радикально посилити психолого-педагогічне забезпечення вищої школи, що дасть змогу реалізувати унікальні навчальні траєкторії кожного студента.

Необхідні *кроки щодо підвищення якості української вищої освіти*:

- зростання авторитетності університетів, випускників, забезпечення галузей економіки кваліфікованими кадрами, їх працевлаштування;

- взаємодія із бізнесом, ріст запитів на наукові розробки вчених, їх практичну реалізацію. Організація сучасної бізнес-практики, створення навчально-наукових центрів;

- розвиток наукових досліджень і посилення їх впливу на освіту та науку в Україні і за її межами;

- широке запровадження онлайн-освіти, збільшення різноманітних курсів навчання, освіти дорослих, активізація міжнародної діяльності;

- підвищення якості освітнього процесу, запровадження сучасних освітніх технологій, «перевернутого» навчання тощо;

- відродження української школи, підтримка творчих учнів;

- автономія університетів, їх структурних підрозділів, посилення ролі і відповідальності колективів кафедр, інститутів, факультетів, відокремлених підрозділів;

- формування у студентства здатності до постійного оновлення знань, рання профорієнтація, пошук талановитих студентів, ефективних методів мотивації студентів і викладачів, їх соціальний захист.

Переконаний, що за допомогою працелюбності, терпіння, дисципліни, твердості духу і відповідальності ми утримаємо ситуацію в колективах, збережемо їх для нашої України. У цьому впевнений!

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Державна служба статистики України. (2018). <http://ukrstat.gov.ua/>
- Закон України «Про вищу освіту». (2014, 1 липня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
- Закон України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві». (1990, 17 жовтня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/400-12>
- Кремень, В. (2018, 17 серпня). Навчитися вчитися. Процес навчання — соціально зумовлений процес перманентних змін. *Дзеркало тижня. Україна*, (30). https://zn.ua/ukr/EDUCATION/navchiti-vchitisya-285896_.html
- Кроу, М., & Дзбарс, У. (2017). *Модель Нового американського університета*. Москва: Литагент Высшая школа экономики.
- Міністерство фінансів України. (2020). *Державний бюджет України*. <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/>
- Салми, Дж. (2009). *Создание университетов мирового класса*. Москва: Издательство «Весь Мир».
- Черенько, Л. (2020, 10 серпня). Диплом VS знання. Чи гарантує вища освіта успіх і небідне життя? *Дзеркало тижня. Україна*. <https://zn.ua/ukr/EDUCATION/diplom-vs-znannja-.html>
- Adams Becker, S., Cummins, M., Davis, A., Freeman, A., Hall Giesinger, C., & Ananthanarayanan, V. (2017). *NMC Horizon Report: 2017 Higher Education Edition*. Austin, Texas: The New Media Consortium. <https://library.educause.edu/resources/2017/2/2017-horizon-report>
- EHEA. (2018, May 24-25). *Ministerial Conference Paris, 2018*. <http://www.ehea.info/page-ministerial-conference-paris-2018>
- World Economic Forum. (2020, January 21-24). *World Economic Forum Annual Meeting*. <https://www.weforum.org/events/world-economic-forum-annual-meeting-2020>

QUALITY OF HIGHER EDUCATION — THE KEY TO COMPETITIVENESS OF UKRAINIAN UNIVERSITIES

*Scientific report at the methodological seminar of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine
“Ways and Mechanisms of Increasing the Competitiveness of Universities”, November 19, 2020*

Stanislav Nikolaenko

*DSc in Pedagogy, Professor, Full Member (Academician) of NAES of Ukraine, Rector,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

Abstract. *The problem of competitiveness of Ukrainian higher education is revealed, which is related to its quality, ability to respond to all global challenges in a timely manner. The necessary steps to improve the quality of Ukrainian higher education are proposed, i.e. increasing the authority of universities and graduates providing the economy with qualified personnel, their employment; interaction with business, growth of inquiries for scientific developments of scientists, their practical realization; organization of modern business practice, creation of educational and scientific centres; development of R&D, strengthening their influence on education and science in Ukraine and abroad; wide implementation of online education, increase of various training courses, adult education, intensification of international activity; improving the quality of the educational process, introduction of modern educational technologies, flipped learning; revival of the Ukrainian school, support for creative students; autonomy of universities, their structural subdivisions, strengthening the role and responsibility of departments, institutes, faculties, separate subdivisions staff; formation of students' ability for constant updating of knowledge, early career guidance, search for talented students, effective methods of motivating students and teachers, their social protection.*

Keywords: *university; higher education; competitiveness; quality of education.*

Дата публікації: 8 грудня 2020 р.